

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

Освітньо-наукова програма
підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта / педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» «Педагогічна освіта і освіта дорослих в Україні і зарубіжжі» /
«Pedagogical and Adult Education in Ukraine and Worldwide»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни «Компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих»

Викладач Котун Кирил Васильович – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих

Профіль викладача <http://ipood.com.ua/data/Portfolio/Kotun.pdf>

Контактний телефон +380955745107

E-mail: smark@ukr.net

Сторінка дисципліни <http://ipood.com.ua/phd-011/>

Консультації очні понеділок та четвер з 14.00 до 15.00

Онлайн-консультації за попередньою домовленістю Viber (+380955745107) в робочі дні з 9.30 до 17.30

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих – навчальна дисципліна, що займає важливе місце в системі підготовки науковців-дослідників. Як галузь наукового знання компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих спрямовані на розкриття закономірностей функціонування систем неперервної освіти у різних країнах шляхом пізнання спільного й відмінного у їх розвитку. Пошуки загального і специфічного в освітніх системах різних країн, ознайомлення з міжнародним досвідом реформування освіти дорослих уможливають критичне осмислення й наукове тлумачення освітніх традицій у сфері освіти дорослих, сприятимуть збагаченню власних національних освітніх й культурних здобутків. Знання про оновлення теорії і історії освіти дорослих в інших країнах надають можливість, з урахуванням кращих вітчизняних традицій, використовувати цей досвід у сучасних умовах модернізації системи освіти дорослих в Україні, простежити генезис багатьох педагогічних теорій та концепцій.

Навчальний курс «Компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих» передбачає ознайомлення слухачів із закономірностями світового освітнього процесу, набуття ними здатності до виокремлення загального, особливого й одиничного у розвитку освітніх систем. Головна увага під час вивчення дисципліни повинна приділятися аналізу позитивних й негативних наслідків зарубіжного досвіду у сфері освіти дорослих, що дає можливість глибше осмислити власні проблеми, підвищити ефективність діяльності вітчизняної системи освіти дорослих та використання зарубіжного досвіду.

Вивчення даного курсу відіграє важливу роль у підвищенні загальної й методологічної культури науковців-дослідників, формування порівняльно-педагогічної компетентності, сприяє озброєнню новими методами досліджень, демонструє кращі традиції гуманістичної педагогіки і тим самим допомагає слухачу у його дослідницькій діяльності. Ці проблеми частково розв'язуються у процесі вивчення курсу «Компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих».

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є формування порівняльно-педагогічної компетентності науковця-дослідника у галузі загальної педагогіки та історії педагогіки, підготовка висококваліфікованого фахівця, який має високий рівень готовності до професійної діяльності у сфері науки та освіти.

Передбачається самостійна дослідницька діяльність, проведення практичних, семінарських занять, індивідуальні завдання.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих» є формування наступних компетентностей:

загальних компетентностей:

- **аналітичні уміння.** Здатність до пошуку, відбору, аналізу й оброблення інформації, до формулювання самостійних тверджень, положень, оцінок. Здатність до організації і проведення фундаментальних, прикладних науково-педагогічних досліджень **(ЗК.1)**;

- **критична самооцінка.** Здатність визначати та задовольняти потреби особистісного та наукового розвитку на основі рефлексивного аналізу власних результатів дослідження, викладацької діяльності **(ЗК.3)**;

- **здатність до рефлексії.** Здатність допомагати іншим у процесі викладацької діяльності, через наставництво, у ході організації і участі у проектній діяльності, командній роботі під час семінарських, практичних занять **(ЗК.5)**;

фахових компетентностей:

- готовність до здійснення власної **аналітико-синтетичної діяльності** з метою визначення специфіки предмету дослідження, рівня його віддзеркалення в науковій літературі та розробки власних теоретичних конструктів, адекватних особливостям розв'язання обраної проблеми у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих. Здатність до аналізу та аргументації вибору його методологічних засад; володіння уміннями здійснення аналізу філософських та ідеологічних актуалітетів освітньої політики на наднаціональному та національному рівнях; навичками застосування синергетичного, системного, аксіологічного, феноменологічного та інших методологічних підходів до аналізу педагогічних процесів на макро-, мезо- та мікрорівні їх функціонування; навичками критичної інтерпретації досліджень у галузі вітчизняної та зарубіжної теорії/історії освіти і педагогіки, синтезу нових ідей; здатність до спілкування з предмету дослідження у межах міждисциплінарного та/або міжнародного експертного середовища **(ФК.1)**;

- вільна **фахова комунікація іноземною мовою** на будь-якому рівні у сфері діяльності та суміжних галузях. Здатність правильно вибирати стиль академічного писемного мовлення, оперувати орфографічними, пунктуаційними, стилістичними, лексичними та граматичними нормами писемного і усного мовлення, вибудовувати логічну структуру, композиційну побудову і формат наукового проекту відповідно до сучасних вимог щодо наукового дискурсу; ефективно застосовувати знання, уміння і навички у формулюванні цілей, завдань, наукової гіпотези і висновків наукових досліджень іноземною мовою, здатність правильно розуміти і використовувати мовленнєві акти у розгортанні дискурсу у мові оригіналу і мові перекладу. Володіння діалогічним мовленням у ситуаціях наукового, професійного та побутового спілкування відповідно до обраного фаху. Вміти читати оригінальну наукову літературу за спеціальністю, опираючись на вивчений граматичний і лексичний матеріал, країнознавчі й професійні знання і навички мовленнєвої та контекстуальної інтуїції **(ФК.2)**;

- **здатність використовувати інформаційні ресурси** в галузі сучасних інформаційних технологій для вирішення експериментальних і практичних завдань; здатність застосовувати знання про сучасні досягнення в предметній сфері для вирішення локальних та глобальних завдань сучасного освітньо-інформаційного простору **(ФК.5)**;

- **знання та володіння методами опису, ідентифікації, класифікації, зіставлення** з метою визначення ключових тенденцій розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в Україні і у зарубіжних країнах; уміння знаходити, обробляти та аналізувати інформацію про еволюцію систем освіти зарубіжних країн з різноманітних джерел; уміння здійснювати порівняльний аналіз освітньо-наукових проблем у міжнародному контексті; уміння зіставляти закономірності й тенденції розвитку педагогічної теорії і практики в різних країнах світу **(ФК.10)**.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.

Під час сесії формат очний (*offline / Face to face*), у міжсесійний період - дистанційний (*online*).

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання дисципліни «Компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих» можна вважати успішними за умови досягнення **предметних результатів:**

- здатність опанувати методологічні знання та досягнення освітньої практики у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих на основі компаративістського аналізу; здатність проектувати досвід порівняльних досліджень у контексті проблеми дослідження, у викладацькій діяльності **(ПРН.5)**;
- здатність здійснювати обґрунтування методологічних засад розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в українському і зарубіжному контексті; визначати тенденції розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в синхронічному і діахронічному вимірах **(ПРН.15)**;
- здатність до здійснення ретроспективного аналізу освіти зарубіжних країн з метою обґрунтування можливостей використання конструктивних ідей зарубіжного досвіду в процесі реформування української педагогічної освіти і освіти дорослих; визначати та вирішувати етичні питання міжкультурної толерантності **(ПРН.16)**;
- здатність розв'язувати процесуальні проблеми організації навчання у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих, що передбачає вміння адаптовувати технології навчання з урахуванням індивідуальних освітніх потреб та розробляти інноваційні технології з метою удосконалення освітнього процесу **(ПРН.18)**.

Форми і методи діагностики успішності навчання: компаративістський аналіз порівняльно-педагогічних праць; критеріальний аналіз зарубіжного досвіду (з урахуванням проблеми дисертаційного дослідження); «мозковий штурм», робота в малих групах, підготовка презентації, дискусії.

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 60

Кількість годин: лекції – 12, практичні – 8.

Вид заняття	Кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	8
самостійна робота	40

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна/вибіркова
3	4	5, 6	011 Освітні, педагогічні науки	2	2	іспит	вибіркова

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Ефективність вивчення дисципліни «Компаративістські дослідження у сфері освіти дорослих» значно підвищиться, якщо здобувач зацікавлений у формуванні власних дослідницьких компетентностей, здатності до компаративістського аналізу освітніх явищ у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих, має навички самостійної роботи щодо опрацювання наукових джерел, , опанував на рівні бакалаврату і магістратури дисципліни «Історія педагогіки», «загальна педагогіка», «Порівняльна педагогіка», інші дисципліни порівняльно-педагогічного спрямування.

ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /ОБЛАДНАННЯ

У період сесії використовується медіапроектор; бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій.

У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) роздаткового матеріалу.

ПОЛІТИКИ ДИСЦИПЛІНИ

Положення «Про аспірантуру і докторантуру» в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Положення «Про забезпечення якості освіти в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про політику академічної доброчесності в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про порядок реалізації права на академічну мобільність в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про визнання результатів неформальної освіти у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» та ін.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) / формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Згідно з розкладом	Змістовий модуль I. Тема 1.1. Освіта дорослих як об'єкт компаративістських досліджень.	Лекція 1 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал	1; 2; 3; 4; 5.	Питання для обговорення: 1. Освіта дорослих як важлива складова неперервної освіти. 2. Розвиток ідей освіти дорослих у XIX – XX у працях зарубіжних вчених. 3. Найважливіші цивілізаційні виклики, загрози і бар'єри розвитку освіти дорослих. (2 год.)	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.1. Освіта дорослих як об'єкт компаративістських досліджень.	Самостійна робота 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. З'ясуйте найважливіші цивілізаційні виклики, загрози і бар'єри розвитку освіти дорослих у зарубіжних країнах. Завдання 2. Проаналізуйте соціально-економічні, соціокультурні, політичні, особистісні фактори розвитку освіти дорослих у зарубіжних країнах. Завдання 3. Підготуйте доповідь «Освіта дорослих як складова системи неперервної освіти зарубіжних країн». (2 год.).	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.2. Компаративістські дослідження у галузі освіти дорослих: генеза,	Лекція 1 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення: 1. Порівняльні дослідження у галузі освіти дорослих та порівняльна педагогіка.	2 б.	жовтень

	концептуальні підходи.				2. Цілі, предмет і завдання порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих. 3. Поняттєво-термінологічний апарат компаративістських досліджень у галузі освіти дорослих. 4. Основні етапи розвитку порівняльної педагогіки як галузі знань і науки у контексті досліджень проблем освіти дорослих. (2 год.)		
Згідно з розкладом	Тема 1.2. Компаративістські дослідження у галузі освіти дорослих: генеза, концептуальні підходи.	Самостійна робота 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 2; 3; 4.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. У науковій літературі існують різні погляди на сутність і підходи до компаративістських досліджень у галузі освіти дорослих. Співставте ці визначення. Яке з них найбільш повно відображає суттєві ознаки процесу навчання? Обґрунтуйте свою думку? Завдання 2. Проаналізуйте розвиток освіти дорослих в однієї з зарубіжних країн і окресліть етапи її розвитку. Завдання 3. Підготуйте реферат «Глобальні і національні тенденції розвитку освіти дорослих». (2 год.)	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.3. Методологія, методи та джерельна база компаративістських досліджень у галузі освіти дорослих.	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення: 1. Роль наукової теорії для компаративістських досліджень. 2. Методологічні підходи порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих. 3. Структура порівняльних	2 б.	жовтень

					досліджень у галузі освіти дорослих: опис, інтерпретація, юкстапозиція, моделювання. 4. Методологічні стандарти порівняльних досліджень: вибір мети і предмету дослідження, їх концептуалізація; вибір методів, технік і засобів дослідження. 5. Методи дослідження порівняльної освіти дорослих. Проблема критеріїв порівняння. (2 год.)		
Згідно з розкладом	Тема 1.3. Методологія, методи та джерельна база компаративістських досліджень у галузі освіти дорослих.	Практичне заняття 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення: 1. Методологія порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих. 2. Методи компаративістських досліджень у галузі освіти дорослих. 3. Джерельна база компаративістських досліджень у галузі освіти дорослих. (2 год.)	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.3. Методологія, методи та джерельна база компаративістських досліджень у галузі освіти дорослих.	Самостійна робота 4 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. Визначте групу методів вивчення будь-якої проблеми у галузі освіти дорослих, обґрунтуйте доцільність і можливу ефективність їх застосування. Завдання 2. З'ясуйте відмінність джерельної бази порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих. Підберіть наукові джерела зарубіжних вчених до теми свого дослідження. Завдання 3. Підготуйте реферат «Методологічні підходи	2 б.	жовтень

					порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих». (4 год.)		
Згідно з розкладом	Тема 1.4. Освітня політика міжнародних організацій щодо розвитку освіти дорослих: порівняльний аналіз.	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення: 1. Провідні міжнародні міжурядові і неурядові організації та фонди освітнього спрямування у галузі освіти дорослих. 2. Їх завдання та організаційні засади. 3. Основні напрями політики Європейського Союзу у галузі освіти дорослих. 4. Європейський і світовий освітній простір у галузі освіти дорослих. 5. Національні асоціації освіти дорослих у контексті розвитку освіти дорослих зарубіжних країн: організаційні основи і напрями діяльності. (2 год.)	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.4. Освітня політика міжнародних організацій щодо розвитку освіти дорослих: порівняльний аналіз.	Самостійна робота 4 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. Підготуйте список міжнародних організацій, які опікуються проблемами освіти дорослих. Визначте напрям їх діяльності. Завдання 2. Схарактеризуйте проектну діяльність Європейської асоціації освіти дорослих. Підготуйте список проектів, які виконуються під егідою ЕАЕА. Завдання 3. Підготуйте презентацію, щодо проведення Міжнародних конференцій з освіти дорослих під егідою ЮНЕСКО і окресліть їх вплив на	2 б.	жовтень

					розвиток освіти дорослих в світі. (4 год.)		
Згідно з розкладом	Змістовий модуль II. Тема 2.1. Трансформація місії освіти дорослих у розвинених країнах світу в умовах суспільства знань.	Лекція 1 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4.	Питання для обговорення 1. Динамізм провідної ідеї освіти дорослих: від ідеї періодичної освіти дорослих до ідеї освіти впродовж життя; від непрофесійної до професійної освіти. 2. Динаміка функцій освіти дорослих: від компенсаторської до соціальної, економічної, політичної. 3. Місія освіти дорослих - розвиток дорослої людини відповідно до викликів ХХІ століття. (2 год.)	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 2.1. Трансформація місії освіти дорослих у розвинених країнах світу в умовах суспільства знань.	Самостійна робота 2 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. Схарактеризуйте законодавчо-правову базу, яка забезпечує функціонування освіти дорослих. Завдання 2. Складіть список соціальних партнерів, залучених в освіту дорослих. Завдання 3. Підготуйте презентацію щодо місії та функцій освіти дорослих. (2 год.)	2 б.	квітень
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Структурні та функціональні трансформації систем освіти дорослих.	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення 1. Організація діяльності інституцій освіти дорослих у в країнах зарубіжжя. 2. Вплив глобалізаційних процесів на генезу концепцій змісту світової системи освіти дорослих. Зміст освіти як засіб самореалізації особистості	2 б.	квітень

					дорослої людини. 3. Принципи формування змісту освіти дорослих у зарубіжних країнах. 4. Гнучкість, багаторівневність, диверсифікаційність структур освіти дорослих, розгалуженість мережі навчальних закладів з освіти дорослих у зарубіжних країнах. (2 год.)		
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Структурні та функціональні трансформації систем освіти дорослих.	Практичне заняття 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1;3; 4.	Питання для обговорення 1. Концептуальні засади освіти дорослих у зарубіжних країнах. 2. Порівняльно-педагогічний аналіз структур освіти дорослих у зарубіжних країнах. 3. Формування державної політики у галузі освіти дорослих: порівняльний аналіз. (2 год.)	2 б.	квітень
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Структурні та функціональні трансформації систем освіти дорослих.	Самостійна робота 4 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. Структури освіти дорослих характеризуються гнучкістю, багаторівневністю, диверсифікаційністю, відмічається розгалуженість мережі навчальних закладів з освіти дорослих у зарубіжних країнах. Назвіть причини цього і обґрунтуйте свою думку. Завдання 2. Охарактеризуйте діяльність інституцій освіти дорослих в країнах зарубіжжя. Завдання 3. Опрацюйте літературу щодо навчальних програм для дорослих, впровадження інформаційних	2 б.	квітень

					технологій та формування єдиного інформаційно-освітнього простору. (2 год.)		
Згідно з розкладом	Тема 2.3. Порівняльний аналіз моделей підготовки фахівців – андрагогів	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення 1. Характеристика професійної діяльності фахівців-андрагогів у зарубіжних країнах. 2. Їх ролі і функції. Андрагогіка як наукова основа підготовки фахівців-андрагогів. Зміст професійної підготовки андрагогів. 3. Навчальні програми, їх структура, різноманітність і особливості. 4. Порівняльний аналіз професійної підготовки андрагогів у країнах Європи і США. 5. Магістерська освіта як актуальний напрямок підготовки педагогічного персоналу для системи освіти дорослих у країнах Європи і США. 6. Форми, методи, технології підготовки викладачів для галузі освіти дорослих. (2 год.)	2 б.	квітень
Згідно з розкладом	Тема 2.3. Порівняльний аналіз моделей підготовки фахівців – андрагогів.	Практичне заняття 4 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення 1. Ролі та функції педагогічного персоналу для системи освіти дорослих: педагогічне осмислення. 2. Порівняльний аналіз професійної підготовки андрагогів у країнах Європи і США. 3. Магістерська освіта як актуальний напрямок підготовки	2 б.	квітень

					педагогічного персоналу для системи освіти дорослих у країнах Європи і США. (2 год.)		
Згідно з розкладом	Тема 2.3. Порівняльний аналіз моделей підготовки фахівців – андрагогів.	Самостійна робота 4 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. Охарактеризуйте моделі підготовки фахівців-андрагогів. Завдання 2. На основі аналізу змісту та структури навчальних програм професійної підготовки андрагогів зробіть порівняльну таблицю професійної підготовки андрагогів у країнах Європи і США. Завдання 3. Проаналізуйте форми, методи, технології підготовки викладачів для галузі освіти дорослих. (2 год.)	4 б.	квітень
Згідно з розкладом	Тема 2.4. Тенденції та перспективні напрями розвитку освіти дорослих у зарубіжних країнах.	Лекція 1 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення 1. Тенденції розвитку системи освіти дорослих США. 2. Тенденції розвитку системи освіти дорослих Великобританії. 3. Тенденції розвитку системи освіти дорослих Франції. 4. Тенденції розвитку системи освіти дорослих скандинавських країн. 5. Тенденції розвитку системи освіти дорослих Польщі. Тенденції розвитку системи освіти дорослих України. 6. Класифікація тенденцій розвитку освіти дорослих: перспективні напрямом розвитку освіти дорослих: визнання результатів неформальної та	2 б.	квітень

					інформальної освіти, формування демократичної громадянськості. 7. Можливості використання інноваційних ідей зарубіжного досвіду у галузі освіти дорослих на вітчизняному освітньому просторі.		
Згідно з розкладом	Тема 2.4. Тенденції та перспективні напрями розвитку освіти дорослих у зарубіжних країнах.	Самостійна робота 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання для самостійної роботи. Завдання 1. Оберіть країну (Великобританія, Франція, Польща, США) та охарактеризуйте тенденції розвитку системи освіти дорослих у порівнянні з Україною Завдання 2. Охарактеризуйте тенденції розвитку освіти дорослих на макро-, мезо- та мікро- рівнях. Завдання 3. Охарактеризуйте перспективні напрями розвитку освіти дорослих та можливості використання інноваційних ідей зарубіжного досвіду у галузі освіти дорослих на вітчизняному освітньому просторі. (2 год.)	2 б.	квітень
					Індивідуальне дослідницьке завдання. Формальні вимоги до структури дисертаційного дослідження. Постановка проблеми. Вступ. Висновки. Індивідуальне науково-дослідне завдання з порівняльного дослідження у галузі освіти дорослих.	20 б.	квітень

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: виконання індивідуального завдання з порівняльної педагогіки; підготовка презентації за індивідуальним завданням; усне опитування.

Форма контролю: іспит.

Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100-бальною шкалою, складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається максимально 60 балів, і рейтингу з атестації (екзамен, залік) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні /семінарські заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і майбутнього доктора філософії на першому занятті.

Рівень знань умінь та навичок з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

«незадовільно» - здобувач знає та частково розуміє базовий навчальний матеріал. Аспірант не орієнтується у термінології, не здатний здійснювати стилістичне, наукове редагування текстів. Потребує значного втручання викладача під час виконання завдань

«задовільно» - здобувач знає та розуміє базовий лекційний, законодавчий та навчальний матеріал. Орієнтується в понятійному апараті, Може оформлювати й оприлюднювати результати аудиторної і самостійної навчальної діяльності, але переважно з підтримкою викладача .

«добре» - здобувач знає, розуміє, використовує базовий лекційний, законодавчий та навчальний матеріал, здатний аналізувати зарубіжний досвід з проекцією на проблему дисертаційного дослідження. Має незначні труднощі під час виконання завдань самостійно чи в аудиторії.

«відмінно» - здобувач знає, розуміє, використовує не лише базовий, лекційний, законодавчий та навчальний матеріал; залучає для аналізу зарубіжні джерела, користується додатковими ресурсами для розвитку компаративістських умінь. Виявляє високий рівень самостійності суджень, аналізу компаративістських проблем.

Згідно з Положенням «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, семінарських занять і має на меті перевірку рівня мовнокомунікативної компетентності. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять з дисципліни – виконання індивідуального завдання з порівняльної педагогіки; підготовка презентації за індивідуальним завданням; усне опитування.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні, або на окремих його завершальних етапах.

Підсумковий контроль включає залік відповідно переліку питань розроблених викладачем.

Результати поточного та підсумкового контролю визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

При визначенні рейтингу здобувача враховуються бали, які він отримує під час семінарських, практичних занять та за самостійну роботу. Бали за поточну освітню діяльність визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 12, що становить не більше 60 сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни. Бали за підсумками проведення заліку або іспиту визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 8, що становить не більше 40 балів сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Залікова робота	Сума	
Модуль I				Модуль II						Індивідуальне завдання
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T2.1	T2.2	T2.3	T2.4			
4	4	6	4	4	6	8	4	20	40	100

T1, T2 ... – теми модулів.

Примітка. Отримання 20 балів за індивідуальне завдання є необхідною умовою допуску здобувача до підсумкового контролю.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Авшенюк Н. Педагогіка транснаціональної вищої освіти: концептуальні засади: навчальний посібник / Наталія Авшенюк. – К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2015 – 185 с. <http://ipood.com.ua/e-library/pozaplanova-produkciya/pedagogika-transnacionalno-vischo-osviti-konceptualni-zasadi/>
2. Тенденції професійного розвитку вчителів у країнах Європейського Союзу і Сполучених Штатах Америки: монографія / [Дяченко Л.М., Марусинець М.М., Пазюра Н.В., Постригач Н.О., Пилинський Я.М.]. – Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2016. – 282 с. <http://ipood.com.ua/e-library/tendenci-profesiynogo-rozvitku-vchiteliv-u-kranah-vropeyskogo-soyuzu-i-spoluchenih-shtativ-ameriki/tendenci-profesiynogo-rozvitku-vchiteliv-u-kranah-vropeyskogo-soyuzu-i-spoluchenih-shtatah-ameriki/>
3. Пилинський Я. Від нації мігрантів до нації громадян. Як американська освіта створила американську націю: наукове видання / наук. ред. Н.Г. Ничкало. — К.: Стилос, 2016. — 324 с. https://lib.iitta.gov.ua/710088/1/osvita_USA.pdf
4. Неперервна педагогічна освіта в зарубіжних країнах: інформаційно-аналітичні матеріали / [Авшенюк Н.М., Годлевська К.В., Дяченко Л.М., Котун К.В., Марусинець М.М., Огієнко О.І., Постригач Н.О., Пилинський Я.М.]; за заг. ред. Н.М. Авшенюк. – Київ: ТОВ «ДКС Центр», 2018. – 150 с. <https://lib.iitta.gov.ua/714867/>
5. Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник / М.П. Вовк., Г.І. Сотська, Н.О. Філіпчук, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова, Н.С. Гомеля. – К.: Талком, 2019. – 320 с. <https://lib.iitta.gov.ua/715790/>
6. Технології підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослим населенням: практичний посібник / М.П. Вовк, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова, Г.Г. Цветкова, О.І. Щербак, – К.: СПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2019. – 281 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718749/>
7. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник. – К. : ДАКККіМ, 2008. – 291 с.
8. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. – М. : Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.
9. Галус О. М. Порівняльна педагогіка : [навч. посіб.] / О. М. Галус, Л. М. Шапошнікова. – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.
10. Лук'янова Л.Б. Концепція освіти дорослих в Україні / Лариса Борисівна Лук'янова. – Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2011. – 24 с.
11. Огієнко О.І. Порівняльно-педагогічні дослідження у галузі освіти дорослих як перспективний напрямок розвитку педагогічної компаративістики / Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія /авт.колектив. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 115-122
12. Огієнко О.І. Методологія порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих /О. Огієнко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи – 2014. – Вип. 2 (9). – С. 145-153
13. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах: монографія. – Суми: Еллада, 2008. – 444 с.
14. Онушкин В.Г. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии. – СПб.; Воронеж: ИОВРАО, 1995. – 232 с.
15. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади / [авт. кол. Л.Б. Лук'янова, Л.Є. Сігаєва, О.В. Аніщенко та ін.]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 272 с.
16. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади: монографія / Ничкало Н.Г., Радкевич В.О., Щербак О.І., Дорошенко Н.І., Василенко О.В., Скульська В.Є. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 266 с.
17. Пазюра Н.В. Внутрішньофірмова професійна підготовка виробничого персоналу в Японії і Південній Кореї: теорія і практика: монографія. – К.: Вид-во «Альфа-ПК», 2014. – 514 с.
18. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / уряд. І. М. Богданова, Н. І. Дідусь, З. Н. Курлянд, М. Ф. Ломонова та ін. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2000. – 164 с.
19. Практикум з порівняльної педагогіки : навч.-метод. посібник / укл. Сбруєва А. А., Бойченко М. А., Чистякова І. А. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 92 с.
20. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія – За ред. Н.Г. Ничкало, В.О.Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.

21. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. пос. / А. А. Сбруєва. – Суми : Університетська книга, 2013. – 300 с.
22. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / Марія Миронівна Чепіль. – К. : Академвидав, 2014. – 215 с.
23. Charters A.N. Comparative Studies in Adult Education [Електронний ресурс] <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED351449.pdf>
24. Charters A. Comparative Adult Education. State of the Art with Annotated Resource Guide / Charters Alexander. N., Siddiqui Dilnawaz A. – Vancouver : Centre for Continuing Education, 1989 https://archive.org/stream/ERIC_ED305487/ERIC_ED305487_djvu.txt
25. Knox A. Comparing Adult Education in the United States and Other Countries [Електронний ресурс] / Alan Knox. – Режим доступу: http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2014/nevelestudomany_2014_1_6-19.pdf
26. Maydl P. Adult education in Europe: Methodological framework for comparative studies / P. Maydl; 2nd ed. – Prague: European Centre for Leisure and Education, 2003. – 187 p.
27. Oni C. S. Comparative Adult Education: The Nature and Approaches / C.S. Oni // African Jnr. of information technology. – 1998. – Vol. 4. – № 1. – P. 11–23. <http://www.krepublishers.com/02-Journals/JSS/JSS-11-0-000-000-2005-Web/JSS-11-3-173-258-2005-Abst-PDF/JSS-11-3-243-248-2005-295-Oni-C-S/JSS-11-3-243-248-2005-295-Oni-C-S-Full-Text.pdf>
28. Phillip D. Comparative and International Education: An Introduction to Theory, Method and Practice / David Phillip, Michele Schweisfurth. – London: Continuum, 2008. – 181 p.
29. Reischmann J. Comparative adult education 2008: experiences and examples / Jost Reischmann, Michal Bron. – Berlin: ISCAE, 2008. – 282 p.

Додаткова

1. Андрущенко В. П. Філософія неформальної освіти: проблеми та перспективи розвитку / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2013. – № 4. – С. 5–9.
2. Борисова М. В. Розвиток освіти дорослих у Канаді : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Борисова Марина Вікторівна – Горлівка, 2012. – 252 с.
3. Бідюк Н. М. Професійне навчання безробітних у США: теорія і практика : [монографія] / за ред. Н.Г. Ничкало. – Хмельницький: ХмЦНТЕІ, 2009. – 542 с.
4. Десятов Т. М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття): монографія / Десятов Т. М. – К. : АртЕк, 2005. – 472 с.
5. Коваленко С. М. Тенденції розвитку освіти дорослих в Англії (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Коваленко Світлана Миколаївна; СумДПУ імені А. С. Макаренка. – Суми, 2005. – 235 с.
6. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія і практика: монографія / Авшенюк Н.М., Десятов Т.М., Дяченко Л.М., Н.О. Постригач, Л.П. Пуховська, О.В.Сулима. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 280 с.
7. Литовченко І. М. Підготовка андрагогічного персоналу: американський
8. досвід / І. М. Литовченко // Міждисциплінарність як методологія гуманітарних наук: мова, освіта, культура: міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 квіт. 2012 р.: тези доп. – Умань, 2012. – Ч. II. – С. 115–118.
9. Лук'янова Л. Б. Андрагог – соціальний посередник в інформаційно-освітніх процесах дорослої людини освітній потенціал у різноманітних соціальних практиках / Л. Б. Лук'янова // Професійне становлення особистості. – 2013. – № 2. С. 20 – 25.
10. Лук'янова Л. Б. Зміст інтегрально-рольової позиції педагога-андрагога у зарубіжній науковій думці / Лук'янова Лариса Борисівна // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Київ, 2013. – Вип. 7. – С. 257 – 266.
11. Лук'янова Л. Б. Професійні ролі педагогічного персоналу системи освіти дорослих / Л. Б. Лук'янова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Вінниця, 2014. – Вип. №40. С. 16 – 20.
12. Лук'янова Л. Історико-теоретичні аспекти підготовки андрагогів у Польщі / Л. Лук'янова // Професійна порівняльна педагогіка. – № 1 (5), 2013 : наук. журнал / голов. ред. Н. М. Бідюк. – К. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 7-15.

13. Митина А.М. Дополнительное образование взрослых за рубежом: концептуальное становление и развитие / А. М. Митина. - М.: Наука. - 2004. – 303 с.
14. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах: монографія / О.І. Огієнко – Суми: Еллада, 2008. – 444 с.
15. Огієнко О.І. Концептуальні засади розвитку скандинавської системи освіти дорослих / Огієнко О.І. // Я-концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: зб. наук. праць – К., 2014. – С. 145 – 153.
16. Огієнко О.І. Методологічні орієнтири порівняльної педагогіки в умовах глобалізації / Олена Огієнко // Освіта для сучасності : зб. наук. пр.: у 2 т. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. – Т.2. – С. 359-367.
17. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих: глобальний та національний виміри // Сучасні проблеми науки і освіти – Х., 2012. - С. 193-194
18. Огієнко О.І. Сучасні тенденції розвитку європейської політики у галузі освіти дорослих // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Україно - Польський журнал / За ред. І. Зязюна, Н.Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. – Київ; Ченстохова, 2010. – Вип. XII. – С. 259 – 268.
19. Огиенко Е.И. Сравнительный анализ систем образования взрослых в странах Европы // Основные тенденции развития образования в современном мире / под ред. В.А. Мясникова, Б.Л. Вульфсона, А.К. Савиной. – М., 2006. - С. 206–210
20. Огієнко О.І. Розвиток демократичної громадянськості через освіту дорослих: європейський контекст // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Україно -Польський журнал/За ред. І.Зязюна, Н.Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. – Київ; Ченстохова, 2011. – Вип. XIII. – С. 335-342.
21. Онушкин В. Г. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев. – СПб.; Воронеж: ИОВРАО, 1995. – 232 с.
22. Постригач Н.О. Витоки порівняльної освіти в Європі / Н.О. Постригач // Розвиток освітніх систем у глобальному вимірі : тенденції і прогнози : матеріали між нар. наук. конф., 26-27 трав. 2011 р., /Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань, 2011. – С. 31-33.
23. Постригач Н.О. Розвиток методології порівняльно-педагогічних досліджень в умовах модернізаційних освітніх процесів / Н.О. Постригач // Вища освіта України. – 2010. – Тем. вип. : Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – С. 292-297.
24. Постригач Н.О. Грецьке товариство порівняльної освіти : історичний контекст /Н. Постригач // Педагогічна компаративістика-2011: компаративістські підходи підтримки та розвитку обдарованості : матеріали наук.-практ. семінару, Київ, 6 черв. 2011 р. / за ред. О.І. Локшиної, Н.І. Поліхун, Ін-т обдарованої дитини НАПН України. – К., 2011. – Ч.1. – С. 18-26.
25. Постригач Н.О. Розвиток освіти дорослих у Італійській республіці / Н.О. Постригач // Безперервна професійна освіта в контексті європейської інтеграції: теорія, досвід, прогноз: зб. наук. ст. методолог. Семінару, 17 березня 2010 р.: у 2 ч. за ред. В.І. Лугового, Н.Г. Ничкало. – Ч.2. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 168 с. – С. 127-130.
26. Постригач Н. О. Реформування освітньої політики в освіті дорослих Греції як фактор соціальної адаптації та інтеграції/ Н.О. Постригач // Освіта дорослих як фактор розвитку дорослої людини в умовах сучасних соціальних змін: матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., Черкаси, 21-23 берез., 2012 р. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Черкаський нац. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2012. – С. 110-114.
27. Постригач Н.О. Сучасний досвід професійної підготовки безробітного населення в країнах Південної Європи / Н.О. Постригач // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / Редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя. – 2006. – Вип. 40. – С. 350-356.
28. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади: [монографія] / авт. кол.: Ничкало Н.Г., Радкевич В.О., Щербак О.І., Дорошенко Н.І., Василенко О.В., Скульська В.Є. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 266 с.
29. Сігаєва Л.Є. Розвиток освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.): монографія / за ред. С.О. Сисоєвої / Л.Є. Сігаєва / АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. – К.: П/П "ЕКМО". – 2010. – 420 с.
30. Тикушина И. А. Сравнительный анализ подготовки преподавателей дополнительного образования взрослых в Великобритании и США / И.А. Тикушина // Известия Росс. гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена. – 2011. – № 5. – С. 304–310.

31. Altbach P.G., Kelly G.P. *New Approaches to Comparative Education* / P.G. Altbach, G.P. Kelly. - Chicago and London: The University of Chicago Press, 1986. – 342 p.
32. Altbach P. G. *Trends in Comparative Education* / P. G. Altbach // *Comparative Education Review*. - 1991. - Vol. 35. - № 3. - P. 491 - 507.
33. Arnove R.F. *Comparative education: the dialectic of the global and the local* / Robert F. Arnove, Carlos Alberto Torres; 3th ed. – London: Rowman & Littlefield, 2007. – 419 p.
34. Blossfeld H-P. *Adult Learning in Modern Societies An International Comparison from a Life-course Perspective* / Hans-Peter Blossfeld, Elina Kilpi-Jakonen, Daniela Vono de Vilhena, Sandra Buchholz. - eduLIFE Lifelong Learning, 2014. – 416 p.
35. Bray M. *Comparative Education in the Era of Globalisation: evolution, missions and roles* / M. Bray // *Policy Futures in Education*, 2003. – Vol. 1. – № 2. – P. 209–224.
36. Bennett C., Kidd J. and Kulich J. *Comparative studies in adult education: An anthology*. – Syracuse, NY: Syracuse University Publications in Continuing Education, 1975. – 257 c.
37. Brickman W.W. *Prehistory of comparative education to the end of the eighteenth century* / W.W. Brickman // *Comparative education review*. – 1966. – Vol.10, №.1. – P. 30–47.
38. Bischoff L. J. *Adult Psychology* / Ledford J Bischoff. – New York: Harper and Row, 1969. – x, 310 p.
39. Boyd R. D. *Redefining the discipline of adult education* / R. D. Boyd, J. W. Apps. — San Francisco: Jossey-Bass, 1980. – xviii, 219 p.
40. Brookfield S. D. *Understanding and facilitating adult learning* / Stephen D. Brookfield. – San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1986. – xxiv, 375 p.
41. Brunner E. *An Overview of adult education research* / Edmund Brunner. – Washington: Adult Education Association of the U.S.A., 1959. – 275 p.
42. Charters A. N. *Papers on comparative adult education* / A. N. Charters, B. B. Cassara. – Syracuse, NY: The Coalition of Adult Education Organization, Syracuse University and University of the District of Columbia, 1989. – 215 p.
43. Charters A.N. *Comparative Studies in Adult Education – A Review* / A. N. Charters /Presented at the VIIIth World Congress of Comparative Education Prague, Czechoslovakia. – NY. : Syracuse University,1992. – 23 p.
44. Cookson, Peter. S., *A Comprehensive Analytical Scheme for Comparative Adult Education* / Cookson, Peter. S. - Penn State University, 1994.
45. Hans N. *Comparative Education: A Study of Educational Factors and Traditions* / N. Hans. 3rd edition. London: Routledge and K. Paul, 1949. – 334 p.
46. Harris W.J.A. *Comparative Adult Education: Practice, Purpose and Theory* / W.J.A. Harris. - Michigan: Addison-Wesley Longman Limited, 1980 - 198 p.
47. Havwood P. *Bibliography of Comparative Adult Education: A Source Book* / von Peter Havwood. – Spiralbindung, 1981. – 210 p.
48. Houle C. O. *The literature of adult education: A bibliographic essay* / Cyril Orvin Houle. – San Francisco: Jossey-Bass, 1992. – xix, 441 p.
49. Jónasson, J.T. *Nordic Adult Education Compared: Findings and Interpretation* / J.T. Jónasson and A. Tuijnman // *Golden Riches. Nordic Adult Learning*. – 2001. – № 2. – P. 6–11.
50. Jonasson J.T. *The Nordic model of adult education: Issues for discussion* / J.T.Jonasson, A. Tuijnman. // In Tuijnman A., Hellström Z. *Curious Minds. Nordic adult education compared*. - Copenhagen: TemaNord & Nordic Council of Ministers, 2001. – P. 116–128.
51. *International Encyclopaedia of Adult Education and Training* / ed. Albert Tuijnman. [2nd ed.] – Oxford: Pergamon Press Ltd, 1996 – 960 p.
52. Jarvis P. *International Dictionary of Adult and Continuing Education* / Peter Jarvis; 2 ed. – London: Taylor & Francis, 2007. – 202 p.
53. Kasworm C., Rose A. and Ross-Gordon J. (2010, ed.): *Handbook of Adult and Continuing Education*. – Sage Publications, Thousand Oaks. CA. – pp. 25-34.
54. Kelly T. A. *History of Adult Education in Great Britain* / T.A. Kelly; 3rd ed. – Liverpool: Liverpool University Press, 1992. – 425 p.
55. King E. *A Century of Evolution in Comparative Studies* / Edmung King // *Comparative Education*. – 2000. –Vol. 36. – No. 3. – pp. 267– 277.
56. Knowles M. S. *Handbook of adult education in the United States* / Malcolm Shepherd Knowles. – Chicago: Adult Education Association of the USA, 1960. – xv, 624 p.
57. Kidd J. R. *Comparative adult education: The first decade* / J. R. Kidd / In C. Bennett, J. R. Klidd & J. Kitlieh (Eds.) *Comparative studies in adult education: An anthology*. – Syracuse, NY: Syracuse University, 1975. – P. 5–24.

58. Knoll J.H. Development and Fundamental Principles of International and Comparative Adult Education Research / J.H. Knoll // *Adult Education and Development*. – 2000. – № 54. – P. 29–41.
59. Knox A. Comparing Adult Education in the United States and Other Countries [Электронный ресурс] / Alan Knox. – Режим доступа : http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2014/nevelestudomany_2014_1_6-19.pdf
60. Knowles M.S. The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy / Malcolm Shepherd Knowles. – London: Cambridge Book Company, 1980. – 400 p.
61. Noah H.J. Doing Comparative Education: Decades of Collaboration / H.J. Noah, M.A. Eckstein. – Hong Kong: Comparative Education Research Center, 1998. – 420 p.
62. Liveright A. A. and Haygood Norween. The Exeter papers: Report of the first international conference on the comparative study of adult education. – Boston: Center for the Study of Liberal Education for Adults, CSLEA Reports, 1968. – 147 p.
63. Maydl P. et al. (1983). Adult education in Europe - methodological framework for comparative studies, part 1. Also series of country case studies. - Prague, Czechoslovakia: European Centre for Leisure and Recreation.
64. OECD: Reviews of National Policies for Education. Lifelong Learning in Norway. – Paris: OECD, 2002. – 221 p.
65. OECD: Thematic Review on Adult Learning: Denmark. Background Report. – Paris: OECD. – 2001. – 86 p.
66. OECD: Thematic Review on Adult Learning: Norway. Background Report. – Paris: OECD. – 2001. – 77 p.
67. OECD: Thematic Review on Adult Learning: Sweden. Background Report. – Paris: OECD. – 2001. – 62 p.
68. OECD: Thematic Review on Adult Learning: Spain. Country Note [Electronic resource]. – Paris: OECD. – 2003. – 52 p. – Режим доступа : <https://www.oecd.org/spain/17011202.pdf>.
69. OECD: Thematic Review on Adult Learning: Portugal. Country Note [Electronic resource]. – Paris: OECD. – 2001. – 65 p. <https://www.oecd.org/portugal/31784857.pdf>.
70. Peers R. Adult education: A comparative study / Robert Peers. – New York: Humanities Press, 1958. – 365 p.
71. Peters J. M. Adult education: evolution and achievements in a developing field of study / J. M. Peters, P. Jarvis. – San Francisco: Jossey-Bass, 1991. – 491 p.
72. Robinsohn, S. B. Comparative education: A basic approach. (H. Robinsohn, Ed.) Jerusalem: Magnes Press, 1994. – 254 p.
73. Reischmann J. International and Comparative Adult Education: A German Perspective / Jost Reischmann // *Journal of Lifelong Learning*. – 2004. – Vol. 13. – P. 19–38.
74. Rubenson K. Adult Education Policy in Sweden, 1967–1991: from recurrent education to lifelong learning / K. Rubenson // *Policy Studies Review*. – 1994. – Vol. 13. – № 3–4. – P. 367–390.
75. Schriewer J. Theories and methods in comparative education / J. Schriewer, B. Holmes; 3rd ed. – Frankfurt: Peter Lang, 2000. – 340 p.
76. Titmus Colin J. (Ed.), *Lifelong Education of Adults. An International Handbook*. – PERGAMON PRESS: Oxford 1989. – 64 p.
77. UNESCO: Fifth International Conference on Adult Education, Hamburg, Germany, 14-18 July 1997. Final Report. Paris: UNESCO, 1997. – 18 p.
78. UNESCO: International Conference on Adult Education; 3rd. – Tokyo, 1972. Final Report. – Paris: UNESCO, 1972. – 111 p.
79. UNESCO: International Conference on Adult Education; 4th. – Paris, 1985. Final Report. – Paris: UNESCO, 1985. – 137 p.
80. UNESCO Institute for Education. Adult Education. The Hamburg Declaration. The Agenda for the Future. – Hamburg: UIE, 1997. – 17 p.
81. Unesco's General Conference (20th session, 1978). – Paris: UNESCO, 1978. – 50 p.
82. UNESCO: Second World Conference on Adult Education, Montreal, Canada, 21-31 August 1960. Final report. – Paris: UNESCO, 1963. – 42 p.
83. UNESCO: Summary Report of the International Conference on Adult Education, Elsinore. Denmark, 19-25 June, 1949. – Paris: UNESCO, 1949. – 44 p.
84. Whitelock D. Adult Education in Australia / Derek Whitelock. – N.Y.; Pergamon Press, 1970. – 288 p.
85. Wilson A. L. Handbook of adult and continuing education / A. L. Wilson, E. R. Hayes. – San Francisco: Jossey-Bass, 2000. – xxvi, 735 p.
86. Thompson M. Adult Education in a Technological Society / Melody Thompson // *Journal of Lifelong Learning*. – 2011. – Vol. 20. – P. 51–71.

87. World Trends in Adult Education Research: Report on the International Seminar on World Trends in Adult Education Research, Montréal, Canada, September 06-09, 1994 / ed. by Werner Mauch. – Hamburg, Germany: UNESCO Institute for Education. – 282 p.

Періодична література

1. «Порівняльно-педагогічні студії».
2. «Професійна порівняльна педагогіка».
3. «Педагогіка».
4. «Адукатор».
5. «Adult education quarterly».
6. «Studies in the Education of Adults».
7. «Adult Education and Development».
8. «International review of education».
9. «Comparative education review».
10. «International Journal of educational research».
11. «Comparative Education».
12. «International Journal of Lifelong Education».
13. «New Directions for Adult & Continuing Education».

Інформаційні ресурси

1. Інформаційний сайт мережі освітньої інформації ЄС EURYDICE: <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/eurydice/EuryCountry>.
2. Інформаційний сайт Міжнародного бюро освіти ЮНЕСКО: <http://www.ibe.unesco.org/countries/countrydossiers.htm>.
3. Інформаційний сайт Союзу європейських студентських спілок (ESU - Europeans Students' Union): <http://www.esib.org>.
4. Інформаційний сайт Європейського центру вищої освіти CEPES: <http://www.cepes.ro>.
5. Інформація про системи освіти країн – членів ЄС на сайті інформаційної мережі EURYDICE: <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/eurydice/EuryCountry>.
6. Інформація про системи освіти країн – членів Міжнародного бюро освіти ЮНЕСКО на сайті інформаційної мережі IBE: <http://www.ibe.unesco.org/countries/countrydossiers.htm>.
7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>.
8. The Directorate General for education and culture of the European Commission http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm
9. Інформаційний сайт CEDEFOP <http://www.cedefop.europa.eu/en>
10. Інформаційний сайт Comparative Analysis of Regional Policies for Adult Learning <http://www.regionalproject.eu/>
11. Інформаційний сайт Electronic Platform for Adult Learning in Europe (EPALE) <https://ec.europa.eu/epale/>
12. Інформаційний сайт European Association for the Education of Adults (EAEA) <http://www.eaea.org/>
13. Інформаційний сайт American Association for Adult and Continuing Education (AAACE) <http://www.aaace.org/>
14. Інформаційний сайт European Society of Research on the Education of Adults (ESREA) <http://www.esrea.org/?l=en>
15. Інформаційний сайт Danish Adult Education Association <http://www.daea.dk/>

Затверджено рішенням вченої ради Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол №9 від 30.09.2020 р.).